

Nasjonaale giehtjedimmieh

17.09.2014

Bihkedimmie lohkehtæjjide – lohkeme, 8.jih 9. daltesh

Sisvege

1	NASJONAALE GÏEHTJEDIMMIEH, LOHKEMISNIE 8. JÏH 9. DALTESINIE	3
1.1	Maam gïehtjedimmie mïeteste?	4
1.2	Guktie gïehtjedimmiem provhkedh gosse barkedh lierehtimmiem vierhtiedidh?	5
1.2.1	Learohkh edtjeh guarkedh maam edtjeh lieredh, jïh mij dejstie vuertiemisnie	5
1.2.2	Bååstede bievnesh mennie daltesisnie learohke lea jïh raeriem vedtedh guktie dam sov barkoem evtiedidh	6
1.2.3	Learoehkidie viehkiehtidh jïjtse maahtoej bïjre ussjedidh	6
2	GÏEHTJEDIMMIEN ÅVTELEN	7
2.1	Bïevnesh learoehkidie	7
2.2	Bïevnesh ålie-almetjidie	8
3	TJÏRREHTIDH	10
4	GÏEHTJEDIMMIEN MÆNNGAN	11
5	ILLELDAHKH JÏH REEKTEHTIMMIEH	11
5.1	Illeldahkide PAS sijjesne reektehtidh	11
5.2	Haalvemedaltesh	12
5.3	Illeldahkide jeatjah lohkehtæjjaj ektine reektehtidh	15
5.4	Learohketjïertem reektehtidh	15
6	BÏEVNESH	16
6.1	Vuekie gosse lohkedh	16
6.2	Laavenjassi hammoe	17
6.3	Magkerh teksth	18
6.4	Faagese veadtaldihkie	18
6.5	Gïehtjedimmie goh biehkie lohkehtimmesne gosse lohkedh	18
6.6	Aktegs learohkem reektehtidh	21
	1 daltese	21
	3 daltese	22
	4 daltese	22
	5 daltese	23
7	SKUVLEÅVTEHKEN DÏEDTE	24
8	VIELIE BÏEVNESH DAALETJE VIERHTIEJ BÏJRE	25

1 NASJONAALE GÏEHTJEDIMMIEH, LOHKEMISNIE 8. JÏH 9. DALTESINIE

Daate bÏhkedimmie dutnjien gÏien learohkh gÏieh edtjeh nasjonaale gÏiehtjedimmien lohkemisnie saemien darjodh dennie 8. jÏh 9 daltesinie. Daate bÏhkedimmie dovne 8. jÏh 9. daltesidie gosse 8. jÏh 9. daltesh seamma gÏiehtjedimmieh utnieh. Dannasinie aaj 9. daltesasse jalhts barre 8. daltese daesnie tjaaleme. Datne maahtah vielie nasjonaale gÏiehtjedimmien bÏjre Ööhpehthimmiedirektoaraaten nedtebielesne www.udir.no/vurdering. lohkedh.

BÏhkedimmie raerieh jÏh njoelkedassh vadta, maam daerpies darjodh gÏiehtjedimmien åvtelen, gosse dorje jÏh gosse dorjeme. BÏhkedimmien minngieboelhke vuesehte guktie gÏiehtjedimmien illeldahke maahta viehkine årrodh learohken lÏierethimmien vierhtiedidh, jÏh raeriem vedtedh guktie barkedh lohkemem maadthvåarome maahtojne evtiedidh. Vihkeles buerie astoem daejnie bÏhkedimmie åahpenidh gÏiehtjedimmiebiejjien åvtelbodti. Govlehtallh skuvle-åejviejgumie jis dov Leah gyhtjelassh.

NASJONAALE GÏEHTJEDIMMIEH

- *Mij nasjonaale gïehtjedimmiej ulmie?*

Gïehtjedimmieh edtjeh learoehkide, lohkehtëajjide, skuvle-âejvide, eejtegidie/âelie- almetjidie, skuvle-aajhteridie, dejtje regionaale âajvaladtjide jïh nasjonaale daltesidie bievnedh jïh edtjeh maadtosne provhkesovvedh buerie lohkehtimmiem evtiedidh.

- *Maam nasjonaale gïehtjedimmieh mïetestieh?*

Gïehtjedimmieh edtjeh goerehtalledh mennie daltesisnie learohken maahtoeh gosse learoesoekjesjen ulmide maahtoevâaroemasse vuartesje. Dah maahtoevâaromh ryökname jïh lohkeme jïh muvth biekie Englaante-gïelesne bâetieh? goerehtidh. Nasjonaale gïehtjedimmieh gaajhki learohki bijre gaajhkene haalvemedaltesisnie bievnedieh jïh joekehtetieh dejtje goerehtallemen gïehtjedimmien ulmeste, learohki bijre bievnedh mah sjïere viehkiem daarpesjeh.

- *Mejtje gaajhkh learohkh tjuerieh nasjonaale gïehtjedimmieh darjodh?*

Daejtje gïehtjedimmide tjuara darjodh. Skuvle-âejvïeh edtjeh barre vierhtiedidh mejtje eah learohkh daarpesjh gïehtjedimmïem darjodh jis dan lea reaktoe sjïere lohkehtëæmman jallh sjïere gïelelierehtëæmman gïeleldh unnebelâhkoegïelide, gosse illeldahke gïehtjedimmeste mejtje learohke ij dorjeme, ij mïsse learohken lierehtëæmman soptsesth.

- *Mejtje learohkh âadtjoeh nasjonaale gïehtjedimmieh darjodh mejtje sjïehtesjamme?*

Muvth learoehkide daerpïes gïehtjedimmieh sjïerelaakan sjïehtesjidh gosse dah edtjeh dejtje darjodh. Skuvle-âejvien lea dellie dïedte gïehtjedimmide jïjtje njoelkedassi mïetie sjïehtesjidh. Gïehtjedimmieh ryöknemisnie jïh lohkemisnie sjïehtesjamme dejtje tsïehkietjaalege- jïh væhtagielenuhjtïjidie

- *Gïen lea dïedte nasjonaale gïehtjedimmieh tïjrehtidh?*

Byjjes skuvline tïjelten dïhte bijjemes dïedte tïjrehtidh, privaate skuvline jis skuvlestâvroen dïedte. Skuvle-âejvien dïedte nasjonaale gïehtjedimmieh sov skuvlesne tïjrehtidh daaj njoelkedassi mïetie mejtje bïhkedïmmesne skuvle-âajvide jïh skuvle-aajhteridie vadteme.

1.1 Maam gïehtjedimmieh mïeteste?

Nasjonaale gïehtjedimmieh lohkemisnie mïetestieh mennie daltesisnie learohki lohkememahtoeh dan maahtaldahken ulmien mïetie learoesoekjesjisnie lea. Maehtedh lohkedh lea maadthvâarome maahtoeh mejtje gaajhkine faagine learoesoekjesjinie gââvnese. Gïehtjedïmmesne dam dellie lohkememahtoem gaajhkine faagine gïehtjede. Gosse lohkemïnie gïehte barkedh gaajhkine faagine, learohki lohkememahtoem eevtjie. Mij lohkeme lea jïh guktie dïhte evtete maahta daesnie lohkedh Rammeverk for grunnleggende ferdigheter, mejtje Ööhpehtïmmïedirektoraaten nedtebieline gaavnh. Fierhtine aktegs faagine joekehts faagi teksth mah joekoen faagesne jïh faagem vuesïetieh. Gosse lohkemem maadthvâarome maahtojne guarkedh dellie learohke bïevnesh guarkoe jïh maahta gellielaaketje teksth vierhtiedidh jïh tekstehammojde dejnie

aktegs faagine.

Learohkh 8. jñh 9. daltesinie dam seamma gñehtjedimmiem tjaelieh mejtie dorjesovveme mahtaldahki ulmiej mietie dehtie 7 (tjñhtjede) daltesistie. Laavenjassh jñh teksth leah joekehts, muvth leah aelhie jñh muvth leah geerve, jñh vikseldieh aelhie, gaske jñh geerve/kriëbpesjimmes daltesi gaskem. Nemhtie learohkh dennie vöölemes daltesisnie muvth laavenjassh edtjeh buektiehtidh jñh dovne laavenjassh mah sjehtieh dejtie learoehkidie gñeh stuerebe haestemh daarpesjeh. Ovmessie teksth daerpies ovmessie vuekiej mietie lohkedh. Muvhten aejkien learohke edtja vaastoem gaavnedh eevre guktie tekstesne tjaaleme. Muvhten aejkien jis learohke tjuara jñtje toelhkestidh, ussjedidh jñh vierhtiedidh. Muvhten aejkien jis jñtje vaastoem tjaeledh. Daan mietie dellie lohkemeguarkeme daej bieliej mietie juekebe:

1. Bievneshtekstesne gaavnedh
2. Tekstem guarkedh
3. Teksten hammoem jñh sisvegem ussjedidh jñh vierhtiedidh.

Ij maehtieh daejtie golme bielide juekedh goh golme ovmessie daajroeh learoehkinie, dan ävteste dam mahte gaajhkene lohkemen digkiedimmesne gaavna. Dan ävteste ij maehtieh barre daejtie vuartasjidh goh aktegs mahtaldahke-bielie, læjhkan maahta soptsestidh man bijre mij fierhtene laavenjassesne vihkele.

1.2 Guktie gñehtjedimmiem provhkedh gosse barkedh lierehtimmiem vierhtiedidh?

Liërehtimmiem vierhtiedidh lahtese maam provhkoeh gosse bievneshtie learohki bijre provhkedh nemhtie liërehtimmiem learoehkasse sjehtesjidh juktie dejtie sijjen liërehtimmesne viehkiehtidh. Nasjonaale gñehtjedimmieh maehtieh daase provhkedh seammalaakan guktie jeatjah hammoeh gosse vierhtedeminie.

Gosse gñehtjedimmien illeldahkide pruvhkieh jñh lohkememahtoede edtja evtiedidh, dellie nuhtegs jis daejtie njieljie vihtiesvoeti mietie vuartesje gosse liërehtimmiem vierhtiedidh. Dah vihtiesvoeth tjuerieh gaskesne årrodh gosse barka liërehtimmiem vierhtiedidh. Daejtie vihtiesvoetide aaj maahta viedtedh gosse annjebodts faagide vierhtiedidh mejtie njoelkedassesne lohkehtimmielaakesne buerkiestamme.

NJIELIE VIHTIESVOETH

Learohken aarvehts liëredh maahta stinkestehtedh jis learohkh

1. guarkoeh maam liëredh, jñh mij dejstie vuertiemisnie
2. jis bäästede beavna jñh soptseste mejtie buerielaakan jñh guktie barkeme
3. raeriem åadtjoeh guktie bueriebuktie barkedh
4. meatan jñtse liërehtimmesne dovne jñtse barkoem jñh evtiedimmiem vierhtiedidh

1.2.1 Learohkh edtjeh guarkedh maam edtjeh liëredh, jñh mij dejstie vuertiemisnie

Gosse gñehtjedimmiejgumie jñh vierhtiedimmine barkh, vihkeles learohkh daejrieh mannasinie lohkehtæjja dejtie vierhtede, jñh mij dejstie vuertiemisnie. Learohkh tjuerieh daejredh mannasinie vihkeles lohkeminiem barkedh maadthvåarome maahtojne.

Soptsesth learohkigujmie man ávteste gíehtjedimmiem tjaeledh, jìh maam gíehtjedimmiem mìeteste. Aaj buerkesth guktie edtjìeh dejtìe ovnessie laavenjasside vaestiedidh. Jìh maam darjodh jis eah aktem laavenjassem guarcoeh. Muvhtide learohkìdie gíehtjedimmiem vùekie maahta ammes árrodh, jìh gosse ávtelbodti gíehtjede, learohke barkoevuekìe áahpene. Ávtelbodti aaj tjuara soejkesjidh guktie learohke áahpene man guhkiem gíehtjedimmiem maahta gíehtelidh tjaeledh.

Soptsesth learohkìdie dah maehtìeh laavenjassh áadtjodh mah geerve. Provhkh dejtìe laavenjasside mah Ööhpehtimmiedirektoraaten nedtebieline gáávnesìeh.

1.2.2 Bååstede bìevnedh mennie daltesisnie learohke lea jìh raeriem vedtedh guktie dam sov barkoem evtiedidh

Learohkìdie edtja bååstede bìevnedh mejtìe buerìelaakan jìh guktie barkeme, jìh raeriem áadtjodh guktie maehtìeh buerìebuktie barkedh. Buerkìestidh guktie haalvoeh jìh bìevnesh laavenjassi bìjre gíehtjedimmesne dutnjien maahta vuesìehtidh maam dov learohkh haalvoeh, jìh mejnie tjuerìeh vielie barkedh. Dejtìe bìevnesìdie mejtìe gíehtjedimmieste áadtjoeh daerpìes jeatjah bìevnesì ektesne vuartasjidh maam learohkì bìjre aarebistìe átnah, jìh maadtosne provhkedh gosse learohkì- jìh dej áelìe-almetjìgujmie soptsestallh. Áelìe-almetjìh tjuerìeh bìevnesh áadtjodh maam learohke haalvoe, jìh mejnie tjuerìeh vielie barkedh, juktìe dej leah nùepìe meatan árrodh evtiedidh.

1.2.3 Learohkìdie vìehkìehtidh jìjtse maahtoej bìjre ussjedidh

Gosse gíehtjedimmiem learohkìgujmie vuartesjh, dellìe vìhkeles learohkh dennìe barkosne meatan. Learohkh vùejnìeh guktie jìjtsh maahtoej jìh barkoem vierhtiedidh, jìh dejtìe vuesehth mejnie jìh guktie tjuerìeh barkedh jis vielie lìeredh. Gosse learohkìdie gíhtjìe maam buektìehtamme, jìh mejnie byöroe vielie barkedh, dellìe sán buektehte learohkìdie eevtjedh jìjtsh maahtoej bìjre ussjedidh. Gosse illeldahkìde ektesne vuartasjamme, maahta nuhtege árrodh vaastojde vuartasjidh fìere guhten learohken ektìe jìh goeredh guktie dìhte bööremes maahta barkedh jìjtse maahtaldahkìde buerìedidh . Dellìe aaj learohkh maehtìeh jìjtsh lohkeddaajroem sjåahkedh. Learohkì jìjtsh vierhtiedimmieste aaj vìhkeles bìevnesh vadta dejtìe illeldahkìde toelhkestidh. Nemhtìe aaj learohkh jìjtsh maahtojde buerebe sjåahkoeh.

Vìhkeles mujhtedh dah nasjonaale gíehtjedimmiem barre ánnetje vuesìehtìeh dej learohkì állesth maahtojste, daajrojste jìh maahtaldahkìjste. Dan ávteste joekoen daerpìes illeldahkìde jeatjah bìevnesì ektesne learohken bìjre vuartasjidh, mah illeldahkh maehtìeh nænnoestidh jallh slìejhtedh. Lohkh vielie vierhtiedimmiem bìjre nedtebielsesne www.udir.no/vfl (barre daaroengìelesne).

2 GĪEHTJEDIMMIEN ĀVTELEN

Gĕhtjedimmien āvtelen vihkeles dovne learohkh jĭh dej eejhtegh/āelie-almetjh bĕevnesh nasjonaale gĕhtjedimmiej bĭjre āādtjeme. Āvtelen learohkh gĕhtjedimmiem tjaelieh, learohkh byōroh eksaamenelaavenjasside darjodh mah Ōōhpehtimmiedirektoraaten nedtebieline gaavnh. Āssjalommesh Leah learohkh laavenjassehammojne āahpenieh jĭh jaskoeh gosse gĕhtjedimmiem tjaeledh.

Eah eksaamenelaavenjassh āllesth gĕhtjedimmieh, lāejhkan vuesiehtieh magkerh laavenjassehammoeh learohkh gĕhtjedimmesne āadtjoeh. Eah bĭhkedimmie gosse vierhtiedidh jallh vaastoeh daejtie laavenjasside gāāvnesh, jĭh ij daarpesjh daejtie illeldahkide PAS sājjan tjaalasovvedh.

VIHKELES USSJEDIDH ĀVTELEN GĪEHTJEDIMMIEM TJĪRREHTIDH

- *Guktie gĕhtjedimmien āvtelen sjĕhteladtedh juktie learohkh guarkoeh guktie darjodh?*
- *Guktie illeldahkide provhkedh jĭh bāāstede learoehkidie jĭh āelie-almetjidie bĕevnedh guktie lohkehtimmiem evtiedidh?*
- *Guktie learoehkidie eevtjedh illeldahkigujmie barkedh?*

2.1 Bĕevnesh learoehkidie

Gĕhtjedimmien āvtelen vihkeles learoehkidie beavnah maam gĕhtjedimmie mĕeteste, jĭh man āvteste vihkeles maahta buerilaakan lohkedh. Nasjonaale gĕhtjedimmie lohkemisnie ovmessie teksti hammoeh mejtie gellie faagi gārjijste vaalteme. Vg. maahta artihkelem sĕbredahkefaageste āroddh jallh aktem tabellem eatnemefaageste. Muvhtene tekstesne ajve ektiedimmes tekste, muvhtine jis gellie teksth mah ektesne ektievoetine sjidtieh. Daerpies gellielaakan maehdedh lohkedh, jĭh maehdedh vierhtiedidh guktie fierhtem tekstem lohkedh.

Jis edtja gĕhtjedimmiem maehdedh provhkedh lohkehtimmiem vierhtiedidh, vihkeles learohkh jearsoes juktie daejrieh man āvteste gĕhtjedimmiem tjaeledh, mij gĕhtjedimmien ulmie. Tjuara dovne learoehkidie jĭh eejhtegidie/āelie-almetjidie soptsestidh, daejnie gĕhtjedimmie vielie bĕevnesh learohki maahtoej bĭjre āādtje guktie dellie lohkehtimmiem dejtie buerebe soejkesjidh jĭh sjĕhtesjidh.

BÏEVNESH LEAROEHKIDIE GÏEHTJEDIMMIEN ÅVTELEN

- Gïehtjedimmiem pæhpierasse tjaala.
- Gïehtjedimmie edtja lohkehtæjjese bievnedh maam dïhte aktegs learohke daarpesje jis bueriebuktie sjïdtedh lohkedh.
- Laavenjassh dorjesovveme maahtaldahken-ulmien mietie 7. daltesasse.
- Fïerhten jaepien orre gïehtjedimmieh dorjesåvva
- Gïehtjedimmien Leah dovne aelhkïe, gaske jïh geerve laavenjassh.
- Gïehtjedimmie dorjesovveme guktie maahtojde gaajhkene daltesisnie mïeteste.
- Learohkh tjuerïeh daejredh laavenjassh åadtjoeh mah tuhtjïeh geerve.
- Gïehtjedimmien Leah ræhpas laavenjassh jïh laavenjassh gusnie vaastoem veeljedh.
- Dejnië ræhpas laavenjassine learohkh edtjïeh vaastoem tjaeledh. Dejnië laavenjassine gusnie vaastoem veeljedh learohkh edtjïeh aktem vaastoem gellïe vaastojste veeljedh.
- Reaktoe vaastoe gusnie veeljeme aktem lårhkoem vadta, jïh naan aejkien 2 jallh 3 lårhkoeh. Ij lehkie lårhkoeh vadtasovvh, jïh ij lårhkoem vaeltïeh jis bårjhtode vaestïedamme.
- Muvhtïne ræhpas gyhtjelassine maahta göökte lårhkoeh åadtjodh, muvhtïne barre aktem.
- Gïehtjedimmieboelhke 90 minudth guhkïes, jïh learohkh tjuerïeh abpe tïjïem sov sijjesne tjahkasjidh.
- Gïehtjedimmien Leah 34 laavenjassh.
- Learohkh **edtjïeh** plæjjohkem meatan utnedh jïh pæhperem mïsse vaastojde skreerkestïdh jis daerpïes. Ij Leah luhpïe naan jeatjah viehkïevierhtïejgumïe.
- Jis learohkh magkaledtïeh, edtjïeh vaestïedïdh dam maam vienhtïeh reaktoe.

2.2 Bïevnesh åelïe-almetjidïe

Eejhtegïdïe jïh åelïe-almetjidïe edtja buerïelaakan bievnedh mij gïehtjedimmien ulmïe, åvtelen dan biejjïen gosse tjaeledh, sjïere jis sæjhta daejredh guktïe gïehtjedimmie maahta viehkïne årrodh gosse ektesne learohken evtïedïmmïne barka.

Fïerhten jaepïen skuvle eejhtegïdïe tjaalegem åådtje dovne daaroen jïh orre daaroen gïelesne. Tjaalegem saemiengïelese (noerhte-, åarjel- jïh luvlesaemïen) jïh englaanten gïelese jarkoestamme, jïh dam maahta pdf-fïjline Ööhpehtïmmïedïrektoraaten nedtebielïjste gibredh. Gaajhkh åelïe-almetjh gïen Leah learohkh gïeh edtjïeh nasjonaale gïehtjedimmieh tjaeledh edtjïeh daagkerem tjaalegem åadtjodh gosse skuvle aalka.

LÆSTOE LOHKEHTÆJJESE MEJTIE VAAKSJODH

Giehtjedimmien åvtelen

Manne leam

- ✓ *tjirrehtamme laavenjassh learoehkidie vadteme juktie vuejnieh guktie akte giehtjedimmie maahta årrodh*
- ✓ *learohkigujmie soptsestalleme man åvteste giehtjedimmiem tjaeledh*
- ✓ *learohkigujmie soptsestalleme giehtjedimmie edtja learoehkidie viehkine lohkehtëmman årrodh*
- ✓ *vååksjeme guktie eejhtegh/åelie-almetjh bievnesh giehtjedimmien bijre åådtjeme, jïh dovne dam tjaalegem giehtjedimmien bijre*
- ✓ *eejhtegi/åelie-almetji baelien orreme jis sijhteme giehtjedimmien bijre gïhtjedh*
- ✓ *våhkoesoekesjasse tijjem bieje me jïh sijjiem sijjesoekesjasse giehtjedimmiem tjirrehtidh*
- ✓ *åvtelbodti soekesjamme mejnie learohkh edtjeh giehtelidh gieh varke giehtjedimmie galhkoeh*

SKUVLEÅVHTEHKEN DÏEDTE

- ✓ *vaaksjodh guktie skuvle nasjonaale giehtjedimmide tjirrehte dej njoelkedassi mietie maam bihkedimmesne vadtasovveme skuvle-aajhteridie jïh skuvleåvtehkidie*
- ✓ *vaaksjodh guktie gaajhkh learohkh PAS sæjjan tjaalasovveme*
- ✓ *PAS/PGS sijjine åahpenidh jïh lohkehtëjjide bihkemdidh jis daerpies*
- ✓ *Lohkehtëjjaj baelien årrodh jis viehkiem daarpesjeh jïh dejtie dåarjodh gosse tjirrehtidh*
- ✓ *biejjien tjaangeldh baakoem*
- ✓ *vaaksjodh guktie skuvle giehtjedimmietjaalegidie åådtjeme, jïh giele jïh låhkoeh lea reaktoe*
- ✓ *giehtjedimmietjaalegidie edtja vihties sæjjan båtnodh jïh sisvegem ij edtjh giehtjedimmiebiejjien åvtelen gåvloehtovvedh*

3 TJİRREHTIDH

Daesnie bëvnesh gaavnh maam jÿjtjehke gÿehtjedimmiebeajjan daarpesjh

Bëvnesh gÿehtjedimmien bëjre jÿh guktie tjÿrrehtidh

- Nasjonaale gÿehtjedimmie lohkemisnie paehpierassee tjaala.
- Paahka gÿehtjedimmietjaalegigujmie skuvlen àvtehkasse seedtesàvva jÿh ààdtje rÿhpesovvedh easkah dan biejjien gosse gÿehtjedimmie tjÿrrehtidh.
- Gÿehtjedimmietjaalegen voestes bielesne bëvnesh learoehkidie. Joekoen vihkeles dam learohki ektesne lohkh aerebe gÿehtjedimmie aalka.
- Learohkh **edtjeh** plæjjohkem jÿh paehperem mÿsse skreerkestidh. Ij leah luhpie naan jeatjah viehkievierhtiejgujmie.
- Gÿehtjedimmieboelhke lea 90 minudth.
- Learohkh maehtieh vaastojde deelledh aerebe gÿehtjedimmietÿjje nàhkeme, læjhkan **tjuerieh** sijjen sijjesne tjahkasjidh gossege gÿehtjedimmietÿjje nàhkeme.
- Datne byörh learoehkidie skreejrehtidh buerelaakan gÿehtjedimmie barkedh jÿh stillh vuartasjidh dam maam tjaaleme aerebe deellieh.
- Datne byörh àvtelbodti soejkesjamme mejnie learohkh edtjeh gÿehtelidh gÿeh varke gÿehtjedimmie galhkoeh.
- Learohkh byöroh tjahkasjidh nemhtie juktie eah sinsitnien gÿehtjedimmie vuejnien.

LÆSTOE LOHKEHTÆJJESE MEJTIE VAAKSJODH

Manne learoehkasse beavneme

- ✓ man àvteste gÿehtjedimmie tjaeledh jÿh magkerh laavenjassh
- ✓ gÿehtjedimmietÿjje, viehkievierhtieh
- ✓ jÿh jÿs sjÿehtesjadteme

Manne edtjem

- ✓ dâarjodh jÿh vaaksjodh guktie learohkh gÿeh gÿehtjedimmie tjÿrrehtieh jearsoes leah
- ✓ sijjiem jÿh tijjem vaaksjodh gosse tjÿrrehtidh

SKUVLEÀVTEHKEN DÿEDTE

- Vaaksjodh guktie gaajhkh learohkh skuvlesne PAS sæjjan tjaalasovveme
- Vaaksjodh guktie sijjiem gâavnese gosse gÿehtjedimmie tjÿrrehtidh
- Vaaksjodh guktie skuvlen datovrh jÿh nedteviermie juhtieh, jÿh dâarjoem öörnedh nuhtjÿh nedtevearman – vuartesjh sjÿere tsiehkÿe bëhkedimmesne guktie PAS/PGS nuhtjedh

4 GÏEHTJEDIMMIEN MÆNNGAN

Daesnie bëivnesh guktie illeldahkide tjaalasovvedh, guktie illeldahkide bæjhkoetidh jïh guktie illeldahk mænngan provhkedh.

Gïehtjedimmiebiejjien minngiegietjesne bëhkedimmiem bæjhkohte guktie gïehtjedimmiem vierhtiedidh-/fasitem laavenjasside dennie PAS sijjesne (Prøveadministrasjonssystemet). Vuartesjh vielie bëivnesh bëhkedimmesne guktie provhkedh PAS/PGS sijjide mah Ööhpehtimmiedirektooraaten nedtebielesne.

Gaajhkide golme lohkemevoetide ovmessie laavenjassh: gellie-veeljeme laavenjassh, iktedimmes gellie-veeljeme laavenjassh jïh ræhpas laavenjassh. Daesnie åenehkslaakan buerkiestamme guktie illeldahkide PAS sæjjan tjaalasåvva. Bëhkedimmesne guktie edtja vierhtiedidh/fasitisnie buerkiestamme guktie edtja gïehtjedimmien fierhtide laavenjasside tjaalasovvedh.

Gellie-veeljeme laavenjassi lea barre akte reaktoe vaastoe. Vaastoenuapiem maam learohke veeljeme, rïekte dan PAS sæjjan deadta. Ij lohkehtëjja dam daarpesjh vierhtiedidh. Dïhte dalleggh dan systeemesse tjaalasåvva jïh vuesehte mejtie lea reaktoe jallh båajhtode.

Iktedimmes gellie-veeljeme laavenjassi leah gellie laavenjasse- bielieh. Desnie lohkehtëjja vierhtede mejtie learohke reaktoe vaestiedamme, låhkoem beaja guktie vierhtiedimmesne bëhkedamme jïh PAS sæjjan tjaalasåvva.

Dejnie *ræhpas laavenjassine* learohkh jïjtje edtjeh vaastoem tjaeledh. Daejtje laavenjasside lohkehtëjja vierhtede vierhtiedimmiebëhkedimmien mietie. Desnie vuesehtamme muvhti learohki vaastoe mah lohkehtëjjese viehkine gosse vierhtiedidh. Lohkehtëjja tjuara vierhtiedidh mejtie vaastoe dâhkesje jallh vuj, låhkoem vedtedh jïh PAS sæjjan tjaalasovvedh.

5 ILLELDAHKH JÏH REEKTEHTIMMIEH

Dah illeldahkh saahrtah 6 goske 8 våhkoeh gïehtjedimmien mænngan sijjesne Skoleporten båtieh, gosse illeldahkide eensilaakan gïehtjedamme. Desnie dejtje ållesth illeldahkide haalvemedaltesie mietie åehpiedahta, haalvemedaltesie mietie jïh guktie standardistie joekehtadta. Guktie lohkehtëjjah raakte gïehtjedimmien mænngan edtjeh buektiehtidh learoehkidie reektehtidh, dejtje tjïerten illeldahkide PAS sijjesne annjebodts åadtjoeh. Desnie maehtieh vuejnedh magkerh laavenjassh jïh teksth learohkh haalvoeh jïh magkerh ij, jïh aelkedh lohkehtimmiem dejstie illeldahkijste soejkesjidh.

5.1 Illeldahkide PAS sijjesne reektehtidh

Gosse learohken illeldahkide tjaalasovveme, maahrtah muvth illeldahki reektehts PAS sijjeste viëdtjedh jïh aktem aelkie bëhkedimmiem ryökname-aarhkesne guktie joekehtidh gosse dov learoehkidie reektehtidh.

Daam PAS sijjesne gaavnh:

- reektehts gusnie låhkoetjåanghkoeh fiere guhten learoehkasse, dovne fierhtijste laavenjassijste jïh gaajhkijste.

- Reektehts gusnie juakeme guktie learohke dejtie ovmesse vaastojde vaestiedamme, vg. 25 prosent learohkijstie vaastoealternativem A vaestiedin.
- Aktem aelhie ryökneme-aarhke maam maahtah provhkedh gosse learohken illeldahkide joekehtidh jñh reektehtidh.

Bievneshe mah ryökneme-aarhkesne gäävnesieh

- Magkere lohkeveuekie fierhte laavenjasse mieteste (gaavnedh, toelhestidh, ussjedidh)
- Magkere tekstehammoe laavenjassesne (vg. bievnedimmes, kreajnoehtimmes bñhkedimmes)
- Magkere faagese fierhten laavenjassen veadtaldihkie (siebredahkefaage jñh saemien)
- Guktie laavenjasside tseegkesovveme (ræhpas, gellie-veeljeme jallh iktedimmes)
- Learohketjierthen lãhkoeh giehtjedimmien ovmesse laavenjasside
- Allesth bievnese giehtjedimmien bñjre

Ryökneme-aarhke maahta viehkine årrodh gosse vuejnedh magkere lohkeveuetem, tekstehammoem jñh mejtie dov learohketjierthe haalvoe guktie laavenjassem tseegkesovveme jñh mejnie tjuerieh vielie barkedh. Illeldahkide maahta provhkedh gosse lohkehtimmiem åvtese edtjh soejkesjidh jñh gosse learohkigujmie jñh dej åelie almetjigujmie soptsestidh. Dovne learohkh jñh åelie almetjh bætieh daejredh guktie illeldahkide hoksedh.

Learohken illeldahkh jñh ryökneme-aarhke dutnjien nuepiem vadta reektehtidh jñh illeldahkide provhkedh gosse dov learohkigujmie jñh dej åelie-almetjigujmie soptsestalledh raakte giehtjedimmien mænngan. Gosse illeldahkide tjaalasovveme jñh giehtjedamme staaran, dellie vielie bievneshe illeldahkide åehpiedahta.

Giehtjedimmieh lohkeemisnie dejtie daaroengiele giehtjedimmijste joekehtedtieh? Dan åvteste ij leah naan learohkh daejtie giehtjedimmide dorjeme, aerebe gosse tjirrehtidh, guktie dorjeme dej giehtjedimmiejgujmie daaroengielesne. Ij leah nuepie dam darjodh dan åvteste dan vaenie saemiengieleldh learohkh. Dan åvteste tjuaara illeldahkide joekehtidh easkah gosse giehtjedimmien tjirrehtamme. Ij leah nuepie annjedodts lãhkoeraajesh åadtjodh aerebe goh illeldahkide joekehtamme. Lohkh vielie dan bñjre sijjesne: *Rammeverk for nasjonale prøver i lesing samisk*:

www.udir.no/Vurdering/Nasjonale-prover/Innhold-NP/Rammeverk-for-nasjonale-prover)

5.2 Haalvemedaltesh

Learohkh joekehtedtieh dejtie ovmesse haalvemedaltesinie lãhkoetjåanghkoen mietie maam giehtjedimmesne åadtjoeh. Dennie 8 daltesisnie vijhte haalvemedaltesh, gusnie 1 daltese dihte vöölemes jñh 5 dihte jollemes daltese. Fierhten daltesasse åenehks tekste mij maahtojde buerkeste dan *siejhme* learohkasse daennie daltesisnie.

Buerkiestimmesne mah 1 daltesen bijjelen ij leah dejtie maahtojde buerkiestamme mejtie joe vueliegåbpoe daltesisnie buerkiestamme.

Daltesidie tseegkesovveme nemhtie guktie akte learohke gïen leah lãhkoeh dan vijhtede (5) haalvemedaltesen mietie sãn lea maahtoe guktie voestes (1) jih bæjjese vijhtede (5) daltesasse buerkiestamme. Daejtie maahtojde kriebpesje edtjeh maehtedh jïjtse vaastoej bijre ussjedidh, dejtie joekehtidh jih vierhtiedidh. Dah kriebpesjimmieh jollebe sjidtieh daejnie jollebe haalvemedaltesisnie.

Haalvemedaltese 1	
<i>Gaavnedh</i>	boelkhk akten tekstesne gaavnedh gusnie dah biëvnesh eah man jïjnjem sinsitnide vuastelh
<i>Toelhkestidh</i>	Aelhie ektiedidh jallh mielide toelhkestidh jallh åejvie-aamhtesem tekstesne guarkedh gosse sisvege tekstesne tjïelkelaakan
<i>Ussjedidh</i>	jïjtse mielijste ussjedidh gosse misse dan teksten hammoen jih sisvegen bijre
Haalvemedaltese 2	
<i>Gaavnedh</i>	boelkhk aktene tekstesne gaavnedh gusnie dah biëvnesh ånnetje sinsitnide vuastalieh
<i>Toelhkestidh</i>	åejvie-aamhtesem tekstesne guarkedh jih dam ektiedidh gosse ij tekstesne dan tjïelkelaakan tjïertestamme
<i>Ussjedidh</i>	hammoem jih sisvegem jïjtse dååjrehtsistie tekstesne vierhtiedidh
Haalvemedaltese 3	
<i>Gaavnedh</i>	gellie lehkesne biekhieh tekstesne gaavnedh mah tjïelkelaakan sinsitnide vuastalieh
<i>Toelhkestidh</i>	aktem tjïelke aamhtesem tekstesne tjïertestidh jallh guarkedh guktie muvhth biekhieh tekstesne ektiedamme
<i>Ussjedidh</i>	jïjtse dååjrehtsem provhkedh jallh tjaaleldh maahtoem gosse tjïertestidh guktie hammoem jallh teksten sisvegem vierhtiedamme
Haalvemedaltese 4	
<i>Gaavnedh</i>	tjïertestidh jih iktedidh måedtie biekhieh mah gellie lehkesne tekstesne gååvnesieh, jih vierhtiedidh mij dejstie sjïehteluvvieh
<i>Toelhkestidh</i>	guarkedh guktie biekhieh mah eah dan tjïelkelaakan tekstesne vååjnoeh, sinsitnide iktedieh, jallh guktie daah ållesth tekstine iktedieh
<i>Ussjedidh</i>	tjïertestidh guktie hammoem jallh sisvegem vierhtiedamme gosse joekehtsidie ektiedamme jallh biëvnesh sjïehtesjamme
Haalvemedaltese 5	
<i>Gaavnedh</i>	biekhieh gaavnedh jih måedtie biekhieh iktedidh mah gellie lehkesne tekstesne, jih biëvnesh joekedidh mah sjïehtieh biëvnesijstie joekedidh mah sinsitnide vuastalieh
<i>Toelhkestidh</i>	guktienbielide, jih mielen sisvegem guarkedh mah vuastalieh dam maam vuertiemisnie, jallh mielen sisvegem guarkedh mah nåakelaakan tekstesne tjaalasovveme
<i>Ussjedidh</i>	hammoem jih sisvegem tekstesne vierhtiedidh gosse tekstem kratjohkelaakan vuartesje jallh gosse tekstem joekehtidh jallh hypoteesh darjodh gosse joekehtsidie ektede jallh gosse biëvnesh juekieh

Vihkeles daejredh learohkh dej fierhtene daltesisnie ovmesse l hkoetj anghkoeh g ehtjedimmesne  adtjeme. Muvth learohki l hkoetj anghkoeh maehtieh g okte raajesi l hke daennie daltesisnie  rrodh. Dan  vtese ij edtjh buerkiestimmide toelhkestidh nemhtie goh  llesth t jelke buerkiestimmie fiere guhten learohken maahtojste, badth goh siejhme buerkiestimmie gaajhkide learoehkidie daennie daltesisnie.

Maahta nemhtie  rrodh akte learohke gellien aejkien laavenjassh buektehte mejtie idtji nasjonaale g ehtjedimmesne buektehth. Maahta aaj nemhtie  rrodh d hte buerkiestimmie learohken haalvemedaltesistie ij Leah seamma guktie lohkeht jja learohken maahtoen b jre daajra. Dannasinie lohkeht jja tjuara jeatjah b evnesh learohken b jre gotnesjidh aerebe dejtie illedahkide nasjonaale g ehtjedimmesne reektehte.

Haalvemedaltese 1 aaj learoehkidie g eh nullem jallh gaaje vaenie l hkoeh  adtjeme. Destie dam muvtide learoehkidie buerebe buerkiestamme goh lohkeht jja learohken maahtoen b jre daajra. Haalvemedaltese 1 buerkiestimmie l jhan maahta viehkine  rrodh gosse learohke sov edtja maahtojde evtiedidh. Dennie mubpine bielesne b hkedimmie mij gaajhkide haalvemedaltesidie 5 daltesisnie vuesehte.

L STOE LOHKEHT JJESE MEJTIE VAAKSJODH

Gosse t jrehtamme

Manne edtjem

- ✓ *vaaksjodh guktie learohkh, mejtie luhpiem utnieh eah g ehtjedimmiem daarpesjh darjodh, jallh learohkh mah eah Leah g ehtjedimmiem dorjeme dennie PAS sijjesne tjaalasovveme*
- ✓ *illedahkide vuartasjidh jeatjah b evnesi ektine learohken b jre*
- ✓ *hoksedh guktie learohkh j h eejtegh/ elie-almetjh b evnesh illedahki b jre  adtjoeh j h guktie illedahkide jeatjah b evnesi ektine ektiedie mah learohken b jre aerebistie g  vnesieh*

Skuvle vtehen d edte

- Vaaksjodh guktie gaajkh illedahkh lohkemeg ehtjedimmeste PAS s jjan t jraajan  vtelen tjaalasuuvieh.
- Vaaksjodh guktie learohkel hkoeh mejtie PAS sijjesne tjaalasovveme d hte seamma l hkoeh goh skuvlen *r ektes* learohkel hkoeh.
- Illedahkide reektehtidh skuvledaltesisnie, goh skuvlen bueriedimmie- j h evtiedimmiebarkoe.
- Vuartasjidh guktie lohkeht jjah illedahkide sijen klaassine reektehtieh.

5.3 Illeldahkide jeatjah lohkehtæjjaj ektine reektehtidh

Dah maadthvåarome maahtoeh mahtaldahken-ulmiej sjïere faagine. Jalhts maahtojde learoesejkesjisnie ovnessielaakan buerkiestamme, lohkehtæjjide gaajhkine faagine vihkeles nasjonaale gïehtjedimmiem lohkemisnie reektehtidh, ij barre saemiegïelelohkehtæjjese. Gïehtjedimmesne teksth ovnessie faagesuerkijste, måedtie tekstehamrojne jïh sjangerisnie. Gïehtjedimmie lohkemen maadthvåaromem maahtojne faagi dåaresth mïeteste. Dan åvteste iemie nasjonaale gïehtjedimmien illeldahkide digkiedidh gaajhki learohkigujmie. Gosse lohkehtæjjah gïehtjedimmien illeldahkide ektesne dapkehtieh, dellie lohkehtæjjah maehtieh vuejnedh dovne maam learohkh maehtieh, jïh mejnie tjuerieh vielie barkedh dejnie ovnessie faagine.

Illeldahkide mejtie åadtjoeh gosse ryökneme-aarhkem PAS sijjesne provhkh, vuesiehtieh guktie learohkh dah gïehtjedimmien ovnessie tekstide jïh laavenjasside buektiehtamme vaestiedidh. Jis illeldahkh vg. vuesiehtieh learohkh nåakelaakan buektiehtamme muvhtine tekstehamrojne, eatnemefaagesne jallh sïebredahkefaagesne, dellie iemie lohkehtæjjah eatnemefaagesne jïh sïebredahkefaagesne meatan åroeh jïh vuartasjeh mij tjoeperridh leah, jïh mejnie aelkedh lohkemem dagkarinie tekstine bueriedidh. Vg. learohkh maehtieh dïejvesidie nåakelaakan guarkedh, jallh baakoeh jïh dïejvesh sjïere faagine nåakelaakan guarkedh, mij dorje ij leah man gåvva guarkedh man bïjre lohkemine. Aaj maahta nemhtie årrodh learohkh tjoeperridh bïevnesh ovnessie iktedimmes tekstijste ektiedidh, måedtie iktedimmes tekstijste, mij akt mah joekoen sïejhme daej faagine. Jis learohketjïerten lea gaaje nåake illeldahkh tekstine gusnie jïjnjh taalh (prosenh, kakediagrammh, ryöknemetabellh), dellie matematihkelohkehtæjja tjuara meatan årrodh.

Gosse skuvle gïehtjedimmieilleldahkide joekehtahta, vihkeles byjreskem aaj vuartesje, dovne byjreski learoesejkesjebarkoem, misse skuvle eevtjie jallh åehpies væhta dah ovnessie jaepieboelhkine jallh klaassine. Sjïere smaave skuvline jïh tjïeltine gusnie muvth learohkh nåakelaakan buektiehtamme, maehtieh stoere joekehts illeldahkide vuesiehtidh. Illeldahkide aaj byöroe vierhtiedidh dehtie sïejhme mïeleste learohken maahtojste, iedtjeste jïh guktie barka.

Gyhtjelassh mejtie ussjedidh jïh digkiedidh

- ✓ Mejtie illeldahkine mij mubpesth/tendens mijjen skuvlesne vuejnebe?
- ✓ Mejtie jeatjah bïevnesh gååvnesieh mah stinkestahta jallh sleajhta dæjmatjistie illeldahkide?
- ✓ Mejtie illeldahkh nasjonaale gïehtjedimmeste vuesiehtieh daerpies vielie goerehtidh?
- ✓ Guktie illeldahkh vuesiehtieh skuvle dan mænngan edtja barkedh?
- ✓ Mejtie væjkeles naan lehkesne, jïh mannasinie?
- ✓ Maam mahtebe darjodh juktie dejtie illeldahkide buaranidh mejtie guermiestibie?

5.4 Learohketjïertem reektehtidh

Jis edtja guarkedh mah learohketjïerten illeldahkh haalvemedaltesie bïjre soptseste, dellie buerie provhkedh dejtie fierhten laavenjassi bïevnesidie mah ryökneme-aarhkesne

gââvnesieh (PAS sijjesne gaavnh). Lohkeme lea iktedimmes digkiedimmie, gusnie fierhten lohkemelaavenjasse dejnie teksten hammojne jîh laavenjassen hammojne iktede. Ryökneme-aarhken tabellesne fierhtem laavenjasse njieljie hammoej mietie nænnoestamme: âejvietsiehkîe gosse lohkedh, laavenjassen hammoe, teksten hammoe jîh man faagese. Tabelleste dellie maahtah vuejnedh mij dîhte lohkemen gîehtjedimmien fierhtene laavenjassesne. Gosse tjîerten illeldahkide nasjonaale gaskemedtine viertesth maahtah vuejnedh jis vihties mîerhkh gââvnesieh mah vââjnoe sjîere haestemh tjîertese buektieh.

Ryökneme-aarhke maahta viehkine ârrodh gosse vuartasjidh magkerh lohkemevoeth, tekstehammoeh jîh laavenjassehammoeh dov learohketjîerte buerîelaakan haalvoe jallh mejnie vielie daarpesje barkedh. Ektesne dah bîevnesh maehtieh learohki illeldahkide buerebelaakan guarkedh dejstie haalvemedaltesistie. Gosse tabellem lohkedh dellie daerpies jeatjhlakaan maehdedh lohkedh mohte vg. diagrammem jallh digkiedimmes tekstem lohkedh gosse bîevnesh gaavnedh. Teksten faagesuerkie aaj vihkeles. Vg. learohke maahta geervelaakan darjodh gosse edtja toelhkestidh jîh grafihke vuesiehtimmiem eatnemefaagen aamhtesisnie guarkedh, mearan dah seamma learohkh maehtieh joekoen buerie darjodh gosse edtjeh dam hîerveslitteratuvre tekstem toelhkestidh. Aaj vihkeles vuartasjidh man guhkies jîh man geerve dîhte tekste gosse vuejnedh guktie haalvoeh lohkedh, seamma aaj learohken îedtje jîh magkerh maahtoeh âvtelistie âtna dan teksten sisvegasse. Naemhtie riktilakaan tekstese jîh laavenjasside vuartasjidh joekoen nuhtegs gosse illeldahkide guarkedh jîh guktie vielie dejgumje barkedh.

6 BÏEVNESH

6.1 Vuekie gosse lohkedh

Gîehtjedimmiem nemhtie tseegkeme juktie laavenjassh ovmessie vuekie kriëbpesjeh gosse dejtie lohkedh. Muvhth laavenjassh kriëbpesjeh learohke jîjtje dejtie vaastojde gaavna guktie tekstesne tjaaleme. Jeatjah laavenjassine learohke tjuara jîjtje toelhkestidh, ussjedidh jallh viertiestidh. Dah ræhpas laavenjassh kriëbpesjeh learohke jîjtje tjaala man âvteste nemhtie ussjede. Dah golme âejvietsiehkîeh *gaavnedh*, *toelhkestidh* jîh *ussjedidh* ij leah golme maahtoeh mah tjietjeldh, daesnie sih laavenjassh mah jîjnjebh laavenjasside sjiehtieh. Ryökneme-aarhkesne dejtie laavenjasside dan mietie nænnoestamme mejtie viertiestamme tsuejhkielommes.

"Bîevnesh tekstesne gaavnedh" dellie learohke edtja bîevnesh gaavnedh mah rîekte, tjîelke, jallh maam tekstesne sjîereligkie tjîertestamme. Akte vierhtiedimmien âejvietsiehkîe mij tjîelkelaakan, dellie mîele tseegkesovveme dennie *jiehtegen* mierien sisnie. Joekehtse gosse geervebe sjædta bâata destie dam maam jîjnje bîevnesh tekstesne jîh man guhkies tekste lea. Gosse jîjnjh bîevnesh jîh gosse bîevnesh iktemearan tjaalasovveme ij leah man gâvva vaastoem gaavnedh jalhts vaastoe tekstesne gââvnese. Dennie daltesebuerkiestimmesne dagkerh haestemh gâhtjoeh vuestie bîevnesh. Vuestie bîevnesh geerve tekstst vadta jîh rîhpesâvva geervebe gyhtjelassh gîhtjedh.

"Tekstem guarkedh jîh toelhkestidh" dellie learohke edtja tekstem lohkedh jîh vaastoem göökte jiehtegi sisvegisnie gaavnedh mah iktemearan bâetieh, jîh dovne vaastoem gaavnedh gosse sîevi gaskem lohkedh. Jis learohke edtja tekstem guarkedh dellie dîhte

tjuara abpe teksten sisvegem jñh mielem vuejnedh. Dah aelhkemes laavenjassine edtja bievnesh toelhkestidh mah tjielkelaakan tekstesne tjaaleme jñh destie teksten áejvie-aamhtesem jallh – díjrem gaavnedh, jñh ektiedidh. Dejníe geerve laavenjassine edtja gaavnedh mah muvhtide biehkide tekstesne íktede jñh vaestiedidh mannasinie gosse íj dan tjielke jallh sjíere tekstesne tjaaleme, jñh dovne íktedimmes-díjrem toelhkestidh.

”Teksten hammoen jñh sisvegen bíjre ussjedidh” dellie learohke edtja jíjtjereerien mietie maetedh vielie teksten sisvegen jñh hammoen bíjre ussjedidh, dovne aktegs jñh állesth tekstine. Gosse ussjedidh dellie tjuara dáájrehtidh jñh daaktedh, jñh learohke edtja máedtiem maetedh. Edtjeh jíjtsh míelijste maetedh maam jiehtedh dan sisvegen bíjre, maetedh állesth tekstese vuejnedh, jñh maetedh jíjtsh ássjalommesidie, joekehtimmide jallh viertiestimmide maereleslaakan kreajnoehtidh. Akte vihkeles sílle gosse jíjtjereerien kratdjohke lohkiye sjídtedh dellie learohke damta/áahpenadta tjaaleldh biehkíeh tekstine – vg. damedh gosse teksth vuastalíeh, nænnoestidh mejtíe akte soptsestimmie tekste jallh buerkiestimmie tekste, jallh maetedh daajroem gíelen jñh teksten bíjre provhkedh.

6.2 Laavenjassi hammoen

Laavenjassh dorjesovveme ovmessie hammoen mietie, jñh fierhten laavenjassese ovmessie vuekíeh daarpesjeh gosse dejtíe loevenidh.

Gellie-veeljeme laavenjassine akte gyhtjelasse 3-5 ovmessie vaastoejgumíe. Learohke edtja viertiestidh magkere dejstíe vaastojste reaktoe jñh vaestede dam man mietie laavenjasse gíhtjíe. Lohkemelaavenjassesne learohke dovne tjuara tekstem lohkedh jñh gyhtjelassem vaestiedidh jñh dejtíe ovmessie vaastojde vuartasjídih. Dah vaastoe mah báajhtode, aaj bievnesh/sisvegh tekstesne buerkiestíeh jñh nemhtíe dah leah bievnesh mah vuastalíeh. Lohkehtæjjese daah vaastoe aelhkíe viertiestidh, dan ávteste vaastoe maam learohke veeljeme, edtja ríekte PAS sæjjan díevhtedh. Íj lohkehtæjja daarpesjeh vaastoem viertiestidh dan ávteste vaastoem systeemesne tjaalasávva goh reaktoe jallh báajhtode.

Íktedimmes gellie-veeljeme laavenjassh maetíeh ovmessie árródh. Muvhtíe laavenjassine learohke edtja viertiestidh mejtíe jiehtege reaktoe jallh báajhtode. Muvhtíe jis veeljedh mejtíe læstosne míerhkesjídih magkerh tsíehkíeh edtjeh meatan árródh jis reaktoe vaastoem áadtjódh. Dagkerh maetíeh gíehtjedimmesne mænngan báetedh. Díhte míj laavenjassine seammalaakan, gellie laavenjasse-bíelíeh gáávnesíeh mah ovmessie bíelide tekstesne veadtaldíhkíe, mejtíe tjuara reaktoelaakan vaestiedidh. Íktedimmes gellie-veeljeme laavenjassine maakta ovmessie láchkoeh áadtjódh, jeenemes laavenjassine akte jallh göökte láchkoeh áadtjódh dah gellie reaktoe vaastoe-bíelíeh mietie. Dah leah gíehtjedimmíen geervemes laavenjassh.

Dah ræhpas laavenjassine learohke edtja aktem reaktoe vaastoem tjaeledh. Vaastojde reaktoe jallh báajhtode sisvegen mietie vierhtíedávva. Íj vierhtíehdovv h mejtíe learohke reaktoe tjaaleme, magkerh baakoeh veeljeme jallh guktíe jiehtíegídie tseegkesovveme. Læjhkan muvhtíe learoehkídie dáeriesmoere sjídtíeh vaastoem jíjtsh baakoeh gumíe tjaeledh. Muvhten aejkíen learohk h maetíeh síh baajedh vaestiedidh dejtíe ræhpas laavenjasside, jalhts dej vaastoe jéatjah laavenjassine vuesíehtíeh tekstem

buerielaakan guarkeme. Dagkeri veajkoej gosse ij laavenjasside vaestiedamme maahta barkoevaanoem vuesiehtidh jallh ij naan iedtje.

6.3 Magkerh teksth

Gellie ovnessie teksth nasjonaale gïehtjedimmide veeljesávva, dovne hierveslitteratuvreste jïh aamhteseprasa-tekstijste. Dah hierveslitteratuvre-teksth gellien aejkien guhkies jïh iktedimmes teksth. Dah iktedimmes teksth mejtie nasjonaale gïehtjedimmide veeljeme gellien aejkien guvvieh, hammoeh, tabellh, diagrammh jnv. akte jallh gellie åenehks teksth mah ektesne ållesth sjidtieh.

Laavenjassh mejtie iktedimmes tekstebiehkide veadtaldihkie sjïehtesjamme destie mestie tekstesne ållesth.

Bievnedimmes tekstine bievnieh dïhte mij staaran jïh dejtie viëdtjeme vg. Måedtie faagegærjijste, faageplaerijste jallh plaerijste.

Krajnoehtimmes teksth edtjeh jaefiehtidh jïh tsevtsehd vg. lohkemelahtese, håalome jallh reklaame.

Bïhkedimmes teksth digkiedimmiem buerkiestieh jallh guktie evtiedamme bïhkedassh.

Soptsestimmes teksth heannadimmide tïjjeraajroen mietie öörnedamme. Dovne hierveslitteratuvre-teksth jïh aamhteseprasa-teksth maehtieh soptsestimmes voeten mietie vååjnedh.

Laavenjassh mah **ij-iktedimmes** tekstebiehkide veadtaldihkie, struktuvreste tseegkesovveme, vg. naemhtie: kaarhte, guvvie, hammoe, graafe, tabelle, læstoe jïh måedtie bievneseografihken hammoeh.

6.4 Faagese veadtaldihkie

Gïehtjedimmesne teksth mah dejtie ovnessie faagide daltesisnie veadtaldihkie, gosse lohkeme maadthvåarome maahtoe gaajhkine faagine. Faagh man maadtoe lea lohkeme dennie gïehtjedimmesne daelie vihkeles orreme, læjhkan teksth gaajhkijste faagijste åvtelen bætieh. Aamhtesen tïjrrh jallh tjaaleldh hammosne faagese veadtaldihkie, jïh teksth jeenebem goh akte faagese maehtieh sjïehtedh.

6.5 Gïehtjedimmie goh biehkïe lohkehtimmesne gosse lohkedh

Gïehtjedimmie jïh dan illeldahkh gujht maehtieh buerie aalkoem årrodh gosse lohkemen bïjre soptsestalledh. Gosse dejtie gïehtjedimmien illeldahkide learohki ektine vuartesjh, maahtah abpe gïehtjedimmiem vuartasjidh –oktegh jallh dej jeatjah faagelohkehtæjjaj ektine. Gosse soptsestallede dah ovnessie laavenjassi bïjre, maahtah learoehkidie eevtjedh soptsestidh muvth dah gïehtjedimmien biehkïej bïjre maam aadtjen tïjrrhtamme. Daesnie naan gyhtjelassh mejnie buerie aelkedh:

- Mij sjïere dah ovnessie tekstine (sjangere, hammoe, åssjalommes)?

- Maam dah ovmesseie laavenjassh mïetestieh?
- Magkerh lohkemestrategijh maahta provhkedh gosse dejtie ovmesseie laavenjasside vaestiedidh?
- Mij joekehtse ræhpas laavenjassi vaastoej gaske gosse dâhkasjadteme jallh ij-dâhkasjadteme?
- Mij joekehtse gellie-veeljeme laavenjassi gaske reaktoe vaastojste jallh bâajhtode?

Dah gyhtjelassh maehtieh aalkosne ârrodh gosse eensilaakan soptsestalledh lohkemen bijre goh maadthvâarome maahtoe. Bïevnese laavenjassi jïh teksti bijre mejtie tabellesne jïh jeatjah lehkesne daennie bïhkedimmesne ââdtjeme, joekeen jis provhkh gosse learohkigujmie soptsestalledh.

Dïhte bööremes vuekie gosse nasjonaale gïehtjedimmien illeldahkide lohkemistie *soejkesjidh* jïh *reektehtidh*, lea buerie lohkehtimmiem gaajhkine faagine utnedh gosse lieredh lohkedh. Buerie lohkehtimmine gïehtelh gosse datne:

- learohkem lierh damtedh jïh sjâahkedh dejtie aktegs faagi teksth jïh mij sjïere tekstine
- learohkem baajh âahpenidh gellielaaketje tekstigujmie ovmesseie sjangerisnie
- learohkidie ovmesseie vuekieh lierh gosse guarkedh guhkies jïh/jallh ammes baakoeh
- learohkidie buerie astoem jïh mieriem vadtah eensilaakan lohkedh
- learohkidie nuepiem vadtah (man âvteste lohkedh) jïh learohkidie lierh guktie jïh maam edtjeh vueptiestidh gosse luhkieh
- learohkidie viehkehth âllesth tekstem vuejnedh jïh viehkehth vuejnedh mij vuertiemisnie tekstesne
- learohkidie lierh jis tekstem viedtieh mïsse aerebistie maehtieh dellie buerebe guarkoeh maam luhkieh
- learohkigujmie digkedh magkerh lohkemevuekieh/lohkemestrategijh mah maehtieh væptehke ârrodh provhkedh lohkemelaavenjassen ulmiem jaksedh
- learohkidie lierh voeth gaavnedh jïtse lohkemeguarkemem vaaksjodh
- vuertesjh guktie learohkh maehtieh soptsestidh dan bijre maam lohkeme
- voerkeslaakan lahtesh, baakoeh jïh termigujmie barkh
- learohkidie lierh vierhtiedidh mejtie lohkemevuekiem/strategijem maam veeljin, âssjalommesie mietie sjïehti
- gaajhkh dovnese gujmie tjâanghkosne abpe gïehtjedimmien bijre digkiedidh
- learohkidie eevtjh lohkedh gosse eejehtieh, jïh dejtie viehkehth lohkemes maam lyjhkoeh gaavnedh

Maadtosne naan tjielke damtesevæhtah gosse buerie lohkehtimmiem lohkemasse buektiehtidh, vihtiesvoeth mah vihkeles. Evtemes tjuara baakoem jiehtedh disse maam dorje gosse lãhka. Dellie learohkh jijtsh barkoevuekide sjãahkoeh jïh sijjen meta-gïelem lohkemen bïjre tseegkesuvvieh. Jis learohke edtja buerie lohkiye sjïdtedh lohkedh, tjuara gellie jïh mãedtie dããjrehtsh lohkemistie åadtjodh. Daerpies teksth ovmesseie vuekiej mietie lohkedadtedh jïh ussjedidh jïh soptsestalledh guktie dah ovmesseie lohkemestrategijh dejtie ovmesseie tekstide jïh ulmide sjiehtieh. Vg. ussjedidh dan bïjre mij jãhta, jïh mij ij juhtieh jïh mannasinie. Dellie sjeahta ovmesseie vuekiejgumie åahpenidh guktie lohkedh.

Nemhtie learohke sjãahkoe tjuara lohkeminie barkedh jïh ovmesseie vuekiej mietie maakta lohkedh dehtie lohkemen ulmeste. Daate learohkem viehkehte ovmesseie strategijh gaavnedh mah lohkehtæmman gaajhkine faagine nuhtegs.

Akte jeatjah vihtiesvoete mij jarngesne lea gosse lohkehtæjja ij vielie learoehkidie bihkede. Learohke dellie jïjtje diëdtem vaalta gosse edtja guarkedh maam lãhka. lohkedh. Daennie digkiedimmesne vihkeles learohkh åadtjoeh dããjrehtidh nuhtegs provhkedh dejtie vierhtide jïh lohkemestrategijh mejtie aerebistie liëreme. Aaj vihkeles learohke guarkoe dah lohkemestrategijh Leah vierhtieh mejtie edtja provhkedh gosse ulmide jaksedh. Eah Leah dah lohkemestrategijh mah dah ulmieh.

Gyhtjelassh learohketjïertese

- Man mietie laavenjassesne gihtjie?
- Maam laavenjasse voejhkele gaavnedh datne maahtah?
- Mejtie baakoeh jïh lahtesh dutnjan geerve guarkedh?
- Maam laavenjassesne åadtjoeh daejredh, jïh maam tjoerh jïjtje gaavnedh gosse laavenjassesem vaestiedidh?
- Magkerh lohkemevuekieh jïh strategijh maahtah provhkedh?
- Mejtie joekehts guktie ussjedh gosse jïjtje vaastoem tjæledh (ræhpas gyhtjelasse), jïh gosse åadtjoeh vaastoem veeljedh (gellie-veeljeme laavenjassh)?
- Mejtie gallesh dam seamma bãajhtode vaastoem gellie-veeljeme laavenjassine veeljeh?
- Maam miste guarkeme gosse bãajhtode vaastoem veeljeme destie mestie laavenjasse mïeteste?
- Magkere lohkemepliërh, laavenjassh jïh laavenjassehammoeh buektiehtibie?
- Mennie lohkemepliërh, laavenjassh jïh laavenjassehammoiejgumie tjoerebe vielie barkedh?

6.6 Aktegs learohkem reektehtidh

Haalvemedaltesni buerkiestimmide maahta aalkoste provhkedh gosse dej aktegs learohkigujmie soptsestalledh mejnie eeremes edtja barkedh. Learohken ektine maahtah lohkehtimmien ulmiem biejedh gosse barkoem evtiedidh dan learohken lohkememaahtojste jih magkerh ulmieh faagesne edtja jaksedh. Daesnie vihkeles soptsestalledh guktie learohke maahta barkedh gosse daejtie lohkemeulmide jaksedh jih lohkememaahtojde bueriedidh. Dellie voestes iereste vihkeles naan gille, eensil ulmiejgujmie aelkedh, jih dagkerh veeljedh mah mubpien daltesem learohken evtiedimmesne stinkestahta.

Daagkoe vuelelen raeriestamme guktie maahtah barkoem learohki ektine evtiedidh gaajhkine daltesisnie. Eah daah raeriestimmieh naan bihkedimmie mejtie vijriedamme juktie gaajhkide learoehkidie sjahta. Learohkh leah joekehts mej leah sjiere daarpoel, jih maehtieh ovmesse haalvemedaltesni bijjelen juhtedh. Læstoeh dej tsiehkijejgujmie maehtieh lohkehtæjjam vuaptastehtedh magkarinie biehkine maahta barkedh jih åssjalommesh vedtedh lohkemen lohkehtæmman.

1 daltese

Lohkijh man vuelegs lãhkoetjãanghkoel 1 daltesisnie maehtieh tjoeperdidh lohkedh jallh tsagkesh gieline, kaanne eah vissjh jallh raaktan eah leah dan jijnjem lohkeme jih barkeme dejnie sov lohkeminie. Skuvle byõroe vierhtiedidh mejtie edtja dejtie maadthvãarome maahtojde goerehtalledh guktie baakojde guarkoeh, mujhtieh jih man varke jih guktie lukkieh jih mejtie lahtesidie guarkoeh. Åãlmeh leah dejtie learoehkidie gielh tjoeperdieh lohkedh tjuaara viehkiehtidh, daerpies dejtie daamhtah reektehtidh jis edtjeh buektiehtidh sijjen lohkememaahtoem evtiedidh.

Learoehkidie 1 daltesisnie teksth byõroeh ånehks jih aelhie årrodh, hammoe jih sisvege byõroeh learoehkasse åehpies årrodh.

Learohkh maehtieh naemhtie barkedh:

- Vihkeles bievnesh gaavnedh mah tsuejhkeles jih aelhie tekstesne vuejnedh, vg. åejvie-almetjen pliere aktene soptsesisnie, akte tjelke åssjalommesem jallh taalem mij aelhie vuejnedh.
- Guarkedh mij heannede, åejviesisvegem jallh åejvie-aamhtesem tekstesne, vg. dam vihkielommes gaavnedh mij heannede jallh vihkielommes kreajnoehtimmien tekstesne.
- Mielide jallh sientide guarkedh mejtie tekstesne buerkiestamme, jih dan mænngan jijtje åssjalommesh dan bijre buektedh.

2 daltese

Dennie 2 daltesisnie dah teksth maehtieh naa aelhie årrodh, jih hammoe jih sisvege byõroeh åehpies learoehkasse årrodh. Teksth maehtieh iktedimmes (multimodale) årrodh, gellie biehkijejgujmie gusnie miele jallh ulmie fiere-guhtene haeresne.

Learohkh maehtieh naemhtie barkedh:

- Sjire bievnesh gaavnedh mah tjelke tekstesne jalhts jeatjah bievnesh mejtie

vueptiestieh d'isse vuastalieh, vg. reaktoe bievnesch tabellesne gaavnedh jallh nænnoes bagkesimmieh gaavnedh man mietie gihtjie, aktene digkiedimmes tekstesne.

- Åejvietsiehkien tekstesne guarkedh vg. fabelisnie, soptsesisnie jallh lohkemelahtesisnie jallh bievnesch aelhie grafihke vuesiehtimmeste toelkkestidh goh kaarth jih haajhkediagrammh.
- Bievnesch tekstesne vierhtiedidh jijtse dåårehtsistie jih åssjalommesistie, vg. soptsestidh mejtie seamede jallh ij, jallh vierhtiedidh dan bijre mij heannede mejtie åssjalommesch dan bijre saatnan.

3 daltese

3 daltesisnie teksti hammoe jih sisvege maehtieh learoehkidie ammes årrodh, giele maahta stuerebe haestemh utnedh jih tekstesne naa jijnjh bievnesch.

Learohkh maehtieh naemhtie barkedh:

- Aktem jallh gellie bievnesebiehkien vueptiestidh jalhts gellie biehkien sinsitnide vuastalieh. Vg. taalevierhtieh diagrammeste, baakoelæstosne ohtsedidh jallh kreajnoehtimmieh veeljedh mah gellie lehkesne vg. kåseerijisnie jallh kronihkesne.
- Guarkedh mij dihte åejvietsiehkien gosse ij tjielke tekstesne, jallh ektiedimmiem guarkedh måedtie biehkien gaskem tekstesne, vg. man åvteste, guktie almetji jih/jallh heannadimmiej gaskem, jallh teksten jih guvvej gaskem.
- Hammoem jallh sisvegem vierhtiedidh jih mannasinie dah ovmesseie biehkien tekstesne nemhtie guktie vuesiehtieh, jallh nemhtie tjierstieh. Daam maehtieh tjaaleldh maahtoer ektine vujnedh goh ovmesseie sjangeri bijre, tsavtshvierhtiej bijre jih grafihke vuesiehtimmien ektine.

4 daltese

4 daltesisnie dovne teksten hammoe jih sisvege maehtieh ammes learoehkasse årrodh. Giele maahta geerve årrodh, tekstesne maahta jijnjh bievnesch årrodh jih ektiedimmie dah ovmesseie biehkien gijmie tekstesne ij tjielkelaakan vååjnoeh.

Learohkh maehtieh naemhtie barkedh:

- Bievnesch gaavnedh jih aktanadtedh mah gellie lehkesne aktene iktedimmes (multimodal) tekstesne, jih gusnie naan bievnesch dennie åejvietekstesne, naan dah mierhkesjimmie tekstesne jih muvth bijjietjaalegisnie; vg. aktem trediagrammem, aktem tabellem minnemetijjigijmie jallh aktem dorjesebievnesem.

Learohke aaj maahta barkedh bievnesch gaavnedh mah gåabpatjahkine tekstine gååvnesieh, jih bievnesch mah barre aktene tekstesne jallh dennie mubpene tekstesne (vg. nedtesne jallh paehpierisnie).

- Guarkedh guktie teksth tseegkesovveme, jih guktie dah ovmesseie biehkien ektesne, vg. learohke maahta bijjietjaalegh boelhkide ovmesseie faagetekstide

tjaeledh. Gellie bijjietjaalegistie dam bööremes jñh orremes akten boelhkese veeljedh, jallh litteratuvren voejngem damtedh. Dah tñjjeboelkhk jñh guktie ovmesse sijjeste akten aamhtesasse maahta vuejnedh jñh guktie gñeieldh guvvieh tekstesne sjehtieh.

- Kvaliteetem, hammoem jallh sisvegem ovmesse tekstine jñh jñjtse vierhtiedimmide tñjertestidh, vg. tñjertestidh mannasinie aktem tekstem buerebe mubpijste tjaalasovveme, jallh vuartasjidh man åvteste tekstem jallh boelhkeste teksteste tjaaleme, jallh gñese tjaaleme, jallh man åvteste tjaelije dejtie ovmesse tsavtshvierhtide provhkeme jnv.

5 daltese

5 daltesinie tekste dovne guhkies jñh/jallh geerve, jñh hammoe maahta learoehkasse ammes årrodh. Tekste maahta aamhtesem jñh sisvegem utnedh mij learoehkasse ammes, jñh gñeieldh tsavtshvierhtieh utnedh misse stoere haestemh.

Learohkh maehtieh naemhtie barkedh:

- Bñevnesh gellie tekstine aktanadtedh mej Leah ovmesse hammoeh, dam mij laavenjassese sjehteles gaavnedh, vg. bñhkedassesne gusnie daerpies bñevnesh guvvijste, læstojste jñh teksteste sjehtedidh.
- Guarkedh gosse ij dan rñekte soptsesth, vg. gosse laavsa, ålkode jallh sluekies bñevnesh. Heannadimmie buerkiestidh mij vuastele destie mestie vuertiemistie, vg. teksth dovletjijstie, tñjhh, sijjeh jñh byjreskh. Kreajnoehtimmieh mah stinkestehieh jñh vuestie kreajnoehtimmieh kreajnoehtimmes tekstine damtedh.
- Kradtjohkelaakan sisvegem vierhtiedidh, man vuekiej mietie vuesiehtamme jallh ovmesse teksti layout, vg. daajroem ovmesse teksti hammoen, sisvegen jñh gaaltijen bñjre provhkedh jallh guktie tekste aalka jñh nemhtie bæjhkoehdidh teksten saetniesvoetem. Digkiedidh man åvteste heannadi, bagkehti, guktie almetjh dñemiedieh jallh misse mij ij vuertiemisnie.

Ij lohkehtæjja barre maehtieh gñehtjedimmien illeldahkide aalkoemiereste provhkedh learohken haalvemedaltesem nænnoestidh. Tjuara lohkehtimmiem sjehtesjidh dan learohken ållesth maahtaldahkeste mij lohkehtæjja åtna. Dan åvteste daerpies buerie astoem utnedh learohketjñierten buerie jñh haaltjebieliejgujmie gñehtjedimmesne åahpenidh.

Aaj nuhtegs vejtiestidh magkerh laavenjassehammoeh, tekstehammoeh jallh aamhtesh mah gellie learoehkidie geerve orreme. Daagkere sjehtedimmie buerie aalkoemierie gosse tñjertine jñh aktegs learoehkinie lohkehtimmien bñjre soptsestalledh, jñh gosse lohkehtimmiem edtja dan mænngan soejkesjidh.

Aaj nuhtegs vuartasjidh dejtie gñehtjedimmien faagesuerkide. Tñjerten illeldahkh maehtieh vuesiehtidh learohki maahtaldahkh taali, mñetestimmiej jñh statistihken bñjre mah gñehtjedimmesne. Dan gaavhtan iemie vielie aamhtesi jñh tekstehammoejgujmie barkedh mah learoehkidie geerve orreme. Gosse gñehtjedimmiem 8. jñh 9. daltesinie tñjirrehtamme sån nuepie sjædta illeldahkide viertiestidh. Maahta sån joe daelie nuepie årrodh illeldahkide 8. Jñh 9. daltesinie viertiestidh, dellie tjuara mujhtedh gellie sienth maehtieh illeldahkide tsevtshedh, dovne aktegs learoehkasse jñh abpe tñjertese.

Tñjerten illeldahkh maehtieh vuesiehtidh man buerie learohkh vg. taalh, mñetestimmie, tñjjeraajoeh jñh statistihkem maehtieh.

7 SKUVLEÅVTEHKEN DÏEDTE

Daesnie aelhie læstoe man lea skuvleåvtehken dïedte gïehtjedimmien åvtelen, gosse tjïrrehtidh jïh mænngan. Læstoem dorjeme dehtie sisvegistie *bïhkedimmie skuvle-aajhteridie jïh skuvleåvtehkidie*.

ÅVTELEN	TJÏRREHTIDH	MÆNNGAN
<ul style="list-style-type: none"> • vaaksjodh guktie skuvle nasjonaale gïehtjedimmide tjïrrehte dej njoelkedassi mietie maam bïhkedimmesne vadtasovveme skuvle-aajhteridie jïh skuvleåvtehkidie • vaaksjodh guktie gaajhkh learohkh PAS sæjjan tjaalasovveme • PAS/PGS sijjine åahpenidh jïh lohkehtæjjide bïhkemdidh jis daerpies • lohkehtæjjaj baelien årrodh gosse viehkiem jïh dåarjoem gïehtjedimmiem soejkesjidh • vaaksjodh guktie skuvle gïehtjedimmietjaalegidie åådtjeme, jïh gïele jïh låhcoe lea reaktoe • gïehtjedimmietjaalegidie raajmoes sijjesne utnedh jïh ij sisvegem vueseht gïehtjedimmiebiejjien åvtelen • vaaksjodh guktie skuvlen datovrh jïh nedteviermie juhtieh, jïh dåarjoem öörnedh nuhtjijh nedtevearman – vuartesjh sjïere tsiehkie bïhkedimmesne guktie PAS/PGS nuhtjedh 	<ul style="list-style-type: none"> • vaaksjodh guktie gaajhkh learohkh skuvlesne PAS sæjjan tjaalasovveme • vaaksjodh guktie tïjje tæjmoesoejkesjisnie gosse gïehtjedimmiem tjïrrehtidh • lohkehtæjjaj baelien årrodh jis viehkiem daarpesjeh jïh dejtie dåarjodh gosse gïehtjedimmiem tjïrrehtidh 	<ul style="list-style-type: none"> • vaaksjodh guktie gaajhkh illeldahkh lohkeme-gïehtjedimmeste PAS sæjjan tïjjeraajan åvtelen tjaalasuvvieh. • vaaksjodh guktie learohkelåhcoe mejtie PAS sijjesne tjaalasovveme dïhte seamma låhcoe goh skuvlen <i>riektes</i> learohkelåhcoe. • illeldahkide reektehtidh skuvledaltesisnie, goh skuvlen bueriedimmie-jïh evtiedimmiebarkosne. • vuartasjidh guktie lohkehtæjjah illeldahkide sijjen klaassine reektehtieh jïh gosse learohkigujmie jïh åelie-almetjigujmie soptsestellieh.

8 VIELIE BĪEVNESH DAALETJE VIERHTIEJ BĪJRE

Vielie bĕvnesh vierhtiedimmien, gĕhtjedimmien jĕh maadthvāarome maahtoen bĕjre daesnie gaavnh www.udir.no

NASJONAALE GĒHTJEDIMMIEH JĒH VIERHTIEDIMMIE

Gusnie vielie bĕvnesh vierhtiedimmien jĕh nasjonaale gĕhtjedimmiej bĕjre gaavnem?	Ööhpehtimmiedirektoraaten nedtebielesne: http://www.udir.no/Vurdering/Nasjonale-prover/
Guktie nasjonaale gĕhtjedimmide evtete?	Nasjonaale gĕhtjedimmieh lohkemisnie saemien mieriej mietie Rammeverk for nasjonale prøver i lesing samisk , dorjesāvva jĕh learoesoejkesji mietie saemien Læreplanene til Kunnskapsløftet samisk .
Mij skuvleāejvien jĕh tjĕlten dĕedte nasjonaale gĕhtjedimmide?	Bĕhkedimmesne skuvleāvtehkidie jĕh skuvle-aajhteridie, desnie skuvleāejvien jĕh skuvle-aajhteren dĕedtide buerkeste: Veileder til skoleleder og skoleeier
Guktie learohkh gĕhtjedimmiem tjĕrrehtieh?	Nasjonaale gĕhtjedimmieh saemien pæhpierasse tjaala.
Gusnie lohkehtæjjine maahtam bĕvnesh nasjonaale gĕhtjedimmiej bĕjre gaavnedh?	Tekste nasjonaale gĕhtjedimmiej bĕjre lohkehtæjjide daesnie gāāvnese: http://www.udir.no/Vurdering/Nasjonale-prover/Innhold-NP/Brosjyre-til-larere-om-nasjonale-prover/
Gusnie bĕvnesh eejhtegidie jĕh āelie-almetjidie nasjonaale gĕhtjedimmiej bĕjre, saemien gaavnem?	http://www.udir.no/Vurdering/Nasjonale-prover/Innhold-NP/Foreldrebrochure-nasjonale-prover-2012-bokmal-og-nynorsk/
Guktie nasjonaale gĕhtjedimmien illeldahkide lohkemisnie tjaalasuvvieh?	Illeldahkide PAS sæjjan tjaalasuvvieh (Prøveadministrasjonssystemet) Daase provhkijenommem jĕh tjaangemebaakoem daerpies. Lohkh vielie daesnie: Brukerveiledning til PAS/PGS
Gusnie maahtam vielie lohkedh vierhtiedimmien bĕjre lohkehtæmman?	Vierhtiedimmie lohkehtæmman daesnie gaavnh: www.udir.no/vfl
LOHKEMEN BĪJRE	
Maam learohke edtja maahtosne lohkedh maehdedh?	Lohkeme lea maadthvāarome maahtoeh mij gaajhkh learoesoejkesjisnie meatan Kunnskapsløftets læreplaner .

Mij dïhte maahtoe maehtedh lohkedh jïh guktie dïhte evtete?	Rammeverk for grunnleggende ferdigheter
Gusnie maahtam vielie lohkemen bïjre lohkedh?	Wirkola, Kirsten – Baal, Lisa: Hoahkat ja stoahkat Baal, Lisa – Wirkola, Kirsten: Ávkin ja hávskin.
Gusnie vielie vierhtieh lohkemen bïjre gaavnem?	www.lesesenteret.no ; www.ovttas.no
Gusnie lohkemespielh gaavnem jïh ïedtjh learoehkidie?	www.lohkan.no ; www.logas.no ;

<i>Lohkemen bïjre lohkehtimmesne gosse lohkedh</i>	
Nedte-vierhtieh daaroengïelesne:	www.lesesenteret.no
Video lohkehtimmieh daaroengïelesne:	http://video.adm.ntnu.no/podcast/video.php?mappe=lesevitenskap http://lesesenteret.uis.no/category.php?categoryID=7407

Schweigaards gate 15
Postboks 9359 Grønland
0135 OSLO
Telefon 23 30 12 00
utdanningsdirektoratet.no